

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมืองพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวสูง เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง และเป็นเมืองศูนย์กลางในหลาย ๆ ด้าน อาทิ ด้านความมั่นคง เช่น เป็นที่ตั้งของกองทัพภาคที่ 3 ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับมีธุรกิจขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก ทั้งด้านอุตสาหกรรมโรงงาน การท่องเที่ยว การโรงแรม ตลาดกลางสินค้าเกษตร ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของภาคเหนือตอนล่าง สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ รถไฟ และทางเครื่องบิน โดยได้มีการพัฒนาทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (เทศบาลนครพิษณุโลก : 2542)

สวนสาธารณะนับว่าเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และถือเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของเมือง มีบทบาทสำคัญที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้คนจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมของภายในเมือง โดยทั่วไปจะมีลักษณะเป็นพื้นที่สีเขียว มีการปลูกต้นไม้ให้ความร่มรื่น มีการออกแบบพื้นที่ให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย และจัดสภาพพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมการใช้งาน ปัจจุบันเทศบาลนครพิษณุโลกมีสวนสาธารณะเพียงแห่งเดียวคือ "สวนชมม่าน" นอกนั้นเป็นพื้นที่สีเขียวที่ได้จาก เกาะกลางถนน ทางเท้า หรือจากสถานที่ราชการต่าง ๆ เพราะฉะนั้นจึงถือได้ว่า โครงการสวนชมม่านมีความสำคัญต่อเทศบาลนครพิษณุโลกเป็นอย่างมาก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาหลังการใช้งาน (Post Occupancy Evaluation) ของโครงการพัฒนาริมตลิ่งแม่น้ำน่านระยะที่ 1 หรือโครงการสวนชมม่านระยะที่ 1 โดยโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งภายใต้โครงการสวนชมม่าน ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำน่านด้านตะวันออก มีพื้นที่ความยาวตลอดแนวแม่น้ำน่าน ระหว่างสะพานเรศวรและสะพานเอกาทศรถ ความยาวของพื้นที่ตามลำน้ำน่าน 950.00 เมตร ซึ่งเป็นการสำรวจพฤติกรรม กิจกรรมการใช้งานภายในสวน ความสอดคล้องกันทางด้านกายภาพและแนวความคิดในการออกแบบ รวมถึงสำรวจความต้องการของผู้ที่มาทำกิจกรรม เพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการออกแบบและปรับปรุงโครงการสวนสาธารณะริมน้ำแห่งอื่นที่มีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับโครงการสวนชมม่าน

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อประเมินผลหลังการใช้งานโครงการสวนชมม่านระยะที่ 1
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้งานพื้นที่โครงการสวนชมม่านระยะที่ 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงโครงการสวนชมม่านระยะที่ 1 ให้มีความเหมาะสม และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้โครงการ

1.3 คำถามในการศึกษา

สภาพการใช้งานในปัจจุบันของสวนสาธารณะมีความสอดคล้องกับแนวความคิดในการออกแบบและลักษณะทางกายภาพของสวนหรือไม่

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา ศึกษาโครงการพัฒนาริมตลิ่งแม่น้ำน่านระยะที่ 1 หรือโครงการสวนชมม่านระยะที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก พื้นที่อยู่ระหว่างสะพานนเรศวรและสะพานเอกาทศรถมีความยาวตลอดริมแม่น้ำน่านประมาณ 950.00 เมตร
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาทำการศึกษาและประเมินผลที่เกิดหลังการใช้งานโครงการสวนชมม่านระยะที่ 1 โดยพิจารณา 2 หัวข้อหลัก คือ
 - 2.1 ด้านกิจกรรมและการใช้งานภายในพื้นที่โครงการ มีรายละเอียดดังนี้
 - ศึกษาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น กิจกรรมหนัก กิจกรรมเบา กิจกรรมที่เป็นที่นิยมทำในโครงการ เป็นต้น
 - ศึกษาการใช้งานปัจจุบันในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ภายในโครงการ โดยศึกษาถึงความเหมาะสม และปัญหาที่เกิดขึ้น ทำการแบ่งพื้นที่ที่ศึกษาออกเป็น 7 ส่วน คือ
 - ส่วนที่ 1 พื้นที่ลานหน้าวัดราชบูรณะ
 - ส่วนที่ 2 พื้นที่อัมจันทร์ชมเรือ
 - ส่วนที่ 3 พื้นที่หอนาฬิกา
 - ส่วนที่ 4 พื้นที่ลานไม้ดอกและสนามเด็กเล่น
 - ส่วนที่ 5 พื้นที่พิพิธภัณฑ์ชาวแพ

ส่วนที่ 6 พื้นที่ลานอเนกประสงค์กลางแจ้ง

ส่วนที่ 7 เส้นทางเดิน วิ่งริมแม่น้ำ

2.2 ด้านความต้องการของผู้มาใช้โครงการ ในด้านของพื้นที่ใช้สอย และรูปแบบภูมิทัศน์ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์สนามต่าง ๆ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

แบ่งขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

1. การเก็บรวบรวมและจำแนกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น

1.1 ข้อมูลพื้นฐานโครงการ ประกอบด้วย

- ข้อมูลพื้นฐานโครงการ
- ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่
- แนวความคิดในการออกแบบ

1.2 ข้อมูลด้านทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น

- มาตรฐานในการออกแบบพื้นที่สวนสาธารณะริมแม่น้ำให้เหมาะสมและเหมาะสมกับการใช้งาน
- แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ในด้านพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อการใช้พื้นที่สาธารณะ
- ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสวนสาธารณะ

1.3 ข้อมูลจากการสังเกตการณ์พื้นที่โครงการ ทำการสังเกตในช่วงเวลาดังแต่ 05.00 – 24.00 น. ของวันที่ 2 - 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2547 เนื่องจากตรงกับวันธรรมดา วันหยุดราชการ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ (วันลอยกระทง) มีรายละเอียดในการสังเกตคือ

- สังเกตสภาพปัจจุบันของพื้นที่ องค์ประกอบต่างๆทางภูมิทัศน์
- สังเกตกิจกรรมและการใช้งานที่เกิดขึ้น

1.4 ข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม แบ่งเป็น

- ข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม จำนวน 150 ชุด ทำการแจกให้กับบุคคลทั่วไปที่มาใช้ภายในโครงการไม่เจาะจงพื้นที่และบุคคล มีเกณฑ์ในการตั้งคำถาม เช่น วันและเวลาในการมาใช้โครงการ สาเหตุที่นิยม

มาใช้โครงการ กิจกรรมที่นิยมมาทำในพื้นที่โครงการ เป็นต้น (ดูรายละเอียดแบบสอบถามในภาคผนวก)

- ข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามผู้ที่อยู่อาศัยในรัศมีการให้บริการของสวนชมน่าน เพื่อทราบถึงข้อมูลการใช้และไม่ใช้สวน รวมถึงความต้องการของผู้ที่รอบสวนชมน่าน

1.5 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น

- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มาใช้งานในพื้นที่แต่ละส่วนทั้ง 6 พื้นที่ มีเกณฑ์ในการตั้งคำถาม เช่น สาเหตุในการเลือกมาใช้พื้นที่ ความต้องการและความพอใจในการมาใช้พื้นที่ และปัญหาที่พบจากการมาใช้พื้นที่ เป็นต้น
- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลพื้นที่โครงการ แบ่งเป็นการสัมภาษณ์วิศวกร สถาปนิกของเทศบาลนครพิษณุโลกที่เป็นผู้ดูแลโครงการสวนชมน่าน และสัมภาษณ์ผู้ทำความสะอาดและผู้ดูแลพื้นที่ เช่น ผู้รดน้ำต้นไม้ ผู้ดูแลตัดแต่งต้นไม้ เป็นต้น

2. ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล

2.1 สังเกตการณ์ภายในพื้นที่โครงการ

2.2 แบ่งกลุ่มเป้าหมายในการสังเกตการณ์พื้นที่และการแจกแบบสอบถาม แบ่งเป็น

- ผู้ที่ใช้พื้นที่ภายในโครงการ
- ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลโครงการ

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ แบ่งเป็น

- แผนผังพื้นที่โครงการ เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูลและการถ่ายรูป
- แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์และการประเมินผลข้อมูล

- วิเคราะห์และจำแนกลักษณะทางกายภาพของโครงการ
- วิเคราะห์แนวความคิดในการออกแบบโครงการสวนชมน่านระยะที่ 1
- วิเคราะห์และจำแนกลักษณะการใช้พื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงวันและเวลาต่าง ๆ กัน
- วิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโครงการ ทั้งที่ได้จากการสังเกตการณ์และการแจกแบบสอบถาม

4. สรุปผลการวิจัย

- สรุปสภาพปัจจุบัน กิจกรรมการใช้งานภายในโครงการ
- สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโครงการ
- เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่โครงการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย